

פרדס השבוע

הרב דוד שושנה שליט"א

פרשת תזריע-מצורע
ד' אייר תשפ"א

ונפלאות. לפיכך ראוי למי שרוצה לכון ארחותיו להתרחק משיבתו ומלדבר עמהן כדי שלא יתפס אדם ברשת רשעים וסכלותם. וזה דרך ישיבת הלצים הרשעים בתחלה מרבין בדברי הבאי כענין שנאמר (קהלת ה, ב) וקול כסיל ברב דברים. ומתוך כך באין לספר בגנות הצדיקים כענין שנאמר (תהילים לא, יט) תאלמנה שפתי שקר הדברות על צדיק עתק. ומתוך כך יהיה להן הרגל לדבר בנביאים ולתת דפי בדבריהם כענין שנאמר (דברי הימים ב לו, טז) ויהיו מלעבים במלאכי האלקים ובזוים דבריו ומתעתעים בנבאיו.

ומתוך כך באין לדבר באלקים וכופרין בעקר כענין שנאמר (מלכים ב יז, ט) ויחפאו בני ישראל דברים אשר לא כן על ה' אלקיהם. והרי הוא אומר (תהילים עג, ט) שתו בשמים פיהם ולשונם תהלך בארץ, מי גרם להם לשית בשמים פיהם לשונם שהלכה תחלה בארץ. זו היא שיחת הרשעים שגורמת להן ישיבת קרנות וישיבת כנסיות של עמי הארץ וישיבת בתי משתאות עם שותי שכר. אבל שיחת כשרי ישראל אינה אלא בדברי תורה וחכמה. לפיכך הקדוש ברוך הוא עוזר על ידן ומזכה אותן בה. שנאמר (מלאכי ג, טז) או נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחשבי שמו.

ב. וראה הכהן

כותב רש"י (יג, ב):

אל אהרן וגו'. גזירת הכתוב הוא, שאין טומאת נגעים וטהרתן **אלא על פי כהן**.

וכך מובא בספרא (נקרא גם **תורת כהנים** הוא מדרש הלכה על ספר ויקרא, תזריע פרשת נגעים פרק א):

[ח] "והובא אל אהרן הכהן", אין לי אלא אהרן עצמו, מנין לרבות כהן אחר? ת"ל "הכהן". מנין לרבות בעלי מומים? ת"ל "מבניו". או יכול שאני מרבה חללים? ת"ל "הכהנים", יצאו חללים. ומנין לרבות כל ישראל?

[ט] אם סופינו לרבות כל ישראל מה תלמוד לומר "או אל אחד מבניו הכהנים"? אלא ללמד שאין טומאה וטהרה **אלא מפי כהן**. הא כיצד? חכם שבישראל רואה את הנגעים ואומר לכהן, אעפ"י שוטה, "אמור טמא", והוא אומר **טמא**. "אמור טהור", והוא אומר **טהור**.

וכן כותב הרמב"ם (הלכות טומאת צרעת ט, ב):

אף על פי שהכל כשרין לראות נגעים הטמאה והטהרה תלויה בכהן. כיצד. כהן שאינו יודע לראות **החכם רואה ואומר לו אמר טמא והכהן אומר טמא**. אמר **טהור והכהן אומר טהור**. הסגירו והוא מסגירו. שנאמר (דברים כא, ה) ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע. ואפלו היה הכהן קטן או שוטה החכם אומר לו והוא מחליט או פוטר או סוגר. במה דברים אמורים כשהיה הכהן סומך על דברי החכם. אבל אם היה הכהן רואה וסומך על עצמו אסור לו לראות נגע מכל נגעים עד שיוורנו רבו ויהיה בקי בכל הנגעים ובשמותיהן בנגעי אדם כלם ובנגעי בגדים ובנגעי בתים.

מובא במסכת **מועד קטן** (ז, ב):

למימרא דבכהן תליא מילתא אין והתניא (ויקרא יג, יד) וביום הראות בו **יש יום שאתה רואה בו ויש יום שאי אתה רואה בו** מכאן אמרו חתן שנולד בו נגע נותנין לו ז' ימי המשתה לו ולביתו ולכסותו [לנגעי בגדים שבבגדו].

וכן ברגל נותנין לו שבעת ימי הרגל דברי רבי יהודה.

ר' אומר אינו צריך [למילף שיש ימים שאין רואין בהם לחתן וברגל, אלא ידעין להו מנגעי בתים] הרי הוא אומר (ויקרא יד, לו) וצוה הכהן ופנו את הבית [הרי שכתוב להדיא שממתין הכהן מלטמא עד שיפנו את הכלים. וילפינן לנגעי גופו דזומיא דנגעי בתים] אם ממתינים לו לדבר הרשות כל שכן לדבר מצוה.

א. מצורע: מוציא שם רע

וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר:

אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת והיה בעור בשרו לנגע צרעת והובא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים: וראה הכהן את הנגע בעור הבשר ושער בנגע הפך לבן ומראה הנגע עמק מעור בשרו נגע צרעת הוא וראהו הכהן וטמא אתו: (יג, א-ג)

וביום הראות בו בשר חי יטמא: (יג, ד)

וראה הכהן את הנגע והנה מראהו עמק מן העור ובו שער זהב דק וטמא אתו הכהן נתק הוא צרעת הראש או הזקן הוא: (יג, ל)

מובא במסכת **ערכין** (טז, א):

א"ר שמואל בר נחמני א"ר יוחנן על שבעה דברים נגעים באין, על לשון הרע ועל שפיכות דמים ועל שבועת שוא ועל גילוי עריות ועל גסות הרוח ועל הגזל ועל צרות העין.

וגם כתוב במדרש **תנחומא** (מצורע ד):

זאת תהיה תורת המצרע. ילמדנו רבנו, על כמה דברים נגעים באים על האדם. כך שנו רבותינו, על אחת עשרה דברים הנגעים באים על האדם. על עבודה זרה, ועל חלול השם, ועל גילוי עריות, ועל הגנבות, ועל לשון הרע, ועל המעיד עדות שקר, ועל הדין המקלקל את הדין, ועל שבועת שוא, ועל הנכנס בתחום שאינו שלו, ועל החושב מחשבות של שקר, ועל המשלח מדנים בין אחים. ויש אומרים: אף על עין רעה.

וכן מובא ב**ויקרא רבה** (טז, י):

אמר רבי יהושע בן לוי חמש תורות כתובות במצרע (ויקרא יג, ט): זאת תורת נגע צרעת, (ויקרא יד, ב): זאת תהיה תורת המצרע, (ויקרא יד, לב): זאת תורת אשר בו נגע צרעת, (ויקרא יד, נד): זאת התורה לכל נגע הצרעת, (ויקרא יד, נו): זאת תורת הצרעת. זאת תהיה תורת המצרע, המוציא שם רע, ללמדך שכל האומר לשון הרע עובר על חמשה חמשי תורה, לפיכך משה מזהיר את ישראל: זאת תהיה תורת המצרע.

וזה מה שכותב הרמב"ם (סוף הלכות טומאת צרעת טז, י):

הצרעת הוא שם האמור בשתפות כולל ענינים הרבה שאין דומין זה לזה. שהרי לבן עור האדם קרוי צרעת. ונפילת קצת שער הראש או הזקן קרוי צרעת. ושנוי עין הבגדים או הבתים קרוי צרעת. וזה השנוי האמור בבגדים ובבתים שקראתו תורה צרעת בשתפות השם אינו ממנהגו של עולם אלא אות ופלא היה **בישראל כדי להזהירן מלשון הרע**.

שהמספר בלשון הרע משתנות קירות ביתו. אם חזר בו יטהר הבית. אם עמד ברשעו עד שהתץ הבית משתנין כלי העור שבביתו שהוא יושב ושוכב עליהן. אם חזר בו יטהרו. ואם עמד ברשעו עד שישרפו משתנין הבגדים שעליו. אם חזר בו יטהרו ואם עמד ברשעו עד שישרפו משתנה עורו ויצטרע ויהיה מבדל ומפרסם לבדו עד שלא יתעסק בשיחת הרשעים שהוא הליצנות ולשון הרע. ועל ענין זה מזהיר בתורה ואומר (דברים כד, ח) השמר בנגע הצרעת, (דברים כד, ט) וזכור את אשר עשה ה' אלקיך למרים בדרך.

הרי הוא אומר התבוננו מה ארע למרים הנביאה שדברה באחיה שהיתה גדולה ממנו בשנים וגדלתו על ברכיה וסכנה בעצמה להצילו מן הים והיא לא דברה בגנותו אלא טעתה שהשותו לשאר נביאים והוא לא הקפיד על כל הדברים האלו שנאמר (במדבר יב, ג) והאיש משה ענו מאד ואף על פי כן מיד נענשה בצרעת. קל וחמר לבני אדם הרשעים הטפשים שמרבים לדבר גדולות

ומוסיף **המשך חכמה**:

וראה הכהן את הנגע כו' וראהו הכהן. הכפילות מבואר. ועיין תו"כ. ויתכן ע"ד רז"ל שהכוונה שיראה את הנגע אם היא ראויה לטמאנה, הוא שיש בה סימן טומאה שער לבן, וראהו הכהן הוא שיראה הכהן על האיש אם ראוי לטמאותו, הוא אם חתן נותנין לו כל ז' ימי המשתה וכן ברגל נותנין לו כל ימות הרגל **שלא לערבב שמחתו ודרכיה דרכי נועם**, ולכן וראהו איך הוא באיכותו אם הוא ראוי לפי הזמן לטמאותו, וזה שאמר וביום הראות יש יום שאי אתה רואה הוא ענין מצד הזמן, לא שאם לפי תכונתו צריך התחברות עם אנשים וכיו"ב אינך רואה בו, רק כשהוא ענין מצד הזמן. בינה זה.

וצריך להבין למה הצרעת מטמאה דווקא עם דיבור הכהן, ואם זה מחלה, איך ניתן לדחותה.

מסביר ה**נתיבות שלום** (האדמו"ר מסלונים):

וכל ענינה של פרשת נגעים שהיא מן הענינים הנשגבים שבתורה גם היא מתוך גודל אהבתו ית' לעמו ישראל שחפץ בטהרתם להיות משכני בתוכם וכמש"כ הרמב"ם בסוף הלכות טומאת צרעת שאין זה ממנהגו של עולם אלא אות ופלא היה לישראל. כל ענין מראות נגעים אינו שייך לאומות העולם אלא כולה **מחלה רוחנית השייכת רק בישראל**, שכאשר יהודי עושה ח"ו רע נותן הקב"ה מחלה זו כדי לטהרו ולרפאותו מהנגע הרוחני.

וזה ענין והובא אל הכהן וכמו שמביא רש"י מתורת כהנים גזרת הכתוב הוא שאין טומאת נגעים וטהרתן אלא על פי כהן והיינו לפי **שהכהן הוא רופא הנפשות המומחה להבין במחלות רוחניות**. וזה מש"נ וראה הכהן את הנגע והנה מראהו עמוק מן העור שהכהן רואה שאין זו מחלת עור גרידא אלא עמוק מזה מקננת בו מחלת רוחנית שיש בו פגם ועליו לבדוק עצמו היטב במה חטא. [...]

כך כל נגע ומחלה שהקב"ה נותן ליהודי היא דבר ה' הקורא אליו חזור כך שאם מתנהג במשהו שלא כשורה ופוגם את החלק א' ממעל שבקרבו קורא לו הקב"ה לחזור אליו. ועצתו והובא אל הכהן שיהיה בא ליטהר ע"י **שיתדבק לטהור** שכל המחובר לטהור טהור. והכהן מסייע לו לשוב ולהטהר שמודיע לו שאין זו מחלה **טבעית אלא קריאה שהקב"ה קורא לו חזור** כך ומלמד אותו מהו הפגם שלו ומביא מזור לנפשו.

ובמעלת הכהן, כתוב **בזהר** (נשא קמה, ב):

למדנו, כל אדם שיש בו חסידות, נקרא מלאך ה' צבאות. זהו שכתוב (מלאכי ב,ו) **כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא**. מפני מה זכה כהן להקרא מלאך ה' צבאות? אמר רבי יהודה, מה מלאך ה' צבאות כהן למעלה, אף כהן מלאך ה' צבאות למטה. ומי הוא מלאך ה' צבאות למעלה? (דניאל יב) זה מיכאל"ל השר הגדול, שבא מחסד של מעלה, והוא כהן גדול של מעלה. כביכול כהן גדול שלמטה נקרא מלאך ה' צבאות, משום שבא מצד החסד. מהו חסד? רחמים תוך רחמים.

ומשום כך **כהן לא נמצא מצד הדין**. מה הטעם זכה כהן לחסד? בגלל היראה. זהו שכתוב (תהלים קג) וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו. מהו עולם ועולם? אמר רבי יצחק, כמו שהתקן בחדר הקדוש, עולם אחד, ועולם שנים. אמר רבי חייא, אם כך, מן העולם ועד העולם צריך לו להיות! אמר לו, שני עולמות הם, וחזרו להיות אחד. אמר רבי אלעזר לרבי יצחק, עד מתי תסתם דבריך? מן העולם ועד העולם כלל של סוד עליון, אדם שלמעלה ואדם שלמטה, והיינו עולם ועולם. וכתוב ימי עולם, וכתוב שנות עולם, והרי פרשה בחדר הקדוש העליון. על יראיו, שכל מי שהוא ירא חטא, נקרא אדם.

מתי? אמר רבי אלעזר, שיש בו יראה, ענוה, חסידות, כלל של הכל. אמר רבי יהודה, והרי שנינו, אדם כלל זכר ונקבה. אמר לו, ודאי כך זה בכלל של אדם, שמי שמתחבר זכר ונקבה, נקרא אדם, ואז ירא חטא. ולא עוד, אלא ששורה בו ענוה. ולא עוד, אלא ששורה בו חסד. ומי שלא נמצא זכר ונקבה, אין בו לא יראה ולא ענוה ולא חסידות. ומשום כך נקרא אדם כלל הכל. וכיון שנקרא אדם, שורה בו חסד, שכתוב (שם פט) אמרתי עולם חסד יבנה וגו'. ולא יכול להבנות אם לא נמצא זכר ונקבה. וכתוב (תהלים קג) וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו. יראיו, כלל של אדם. דבר אחר וחסד ה' מעולם ועד עולם, אלה אותם כהנים שבאו מצד החסד, וירשו ירשה זו שירדה מעולם שלמעלה לעולם שלמטה. על יראיו, כהנים שלמטה, שכתוב (ויקרא טז) וכפר בעדו ובעד ביתו, להתכלל בכלל של אדם. (שם) וצדקתו לבני בניו, משום שזכה לבני בניו.

אמר רבי יהודה, אם כך, מהו וצדקתו? וחסדו היה צריך לו להיות! אמר רבי אלעזר, הינו סוד ששנינו בזאת, (בראשית ב) כי מאיש לקחה זאת. וכתוב לזאת יקרא אשה. וזאת נכללה באיש, שהינו חסד, וזאת נקבה. חסד זכר. ומשום כך זכר שבא מצד הלבן הזה, נקרא חסד. וזאת נקראת צדק, שבאה מצד אדם, ומשום כך נקראת אשה. והינו מה שכתוב וצדקתו. מה זה וצדקתו? צדקתו של חסד, בת זוגו, להתבשם זה בזה. ומשום כך למדנו, **כל כהן שאין לו בת זוג, אסור בעבודה**, שכתוב וכפר בעדו ובעד ביתו. אמר רבי יצחק, משום שאין שכונה שורה במי שלא

נשא אשה, וכהנים צריכים יותר מכל שאר העם להשרות בהם שכונה. וכיון ששורה בהם שכונה, שורה בהם חסד, ונקראים חסידים, וצריכים לברך את העם. זהו שכתוב (תהלים קמה) וחסידך יברוכה. וכתוב (דברים לג) תמיך ואוריך לאיש חסידך. ומשום שכהן נקרא חסיד, צריך לברך. ומשום כך כתוב, דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו. מה הטעם? משום שנקראים חסידים, וכתוב וחסידך יברוכה.

ג.ההפסד שבטומאה

כתוב בכוזרי (מאמר שני):

[ז] אמר הכוזרי: אתם היום במבוכה גדולה מאלה החובות הגדולות, ואיזו עדה תוכל לשמר כל הסדר הזה.

[ח] אמר החבר: העדה שצופה ועונשה לעתה בתוכה, רצוני לומר: השכינה, הלא תראה מה שאמר יהושע: "לא תוכלו לעבד את ה' כי האלקים קדושים הוא", וזה עם מה שהיה בעדתו מן החסידות והזוהירות, בענין שלא נמצא בהם עובר בחרם יריחו זולת עכן לבדו משש מאות אלף איש והיה מעניש לעתו על כל מה שהיה, ומה שהיה מעניש **מרים בצרעת** ועניש נדב ואביהוא ועניש עזא ועניש אנשי בית שמש כי ראו בארון ה', והיה ממופתי השכינה שיראה החרון המעט על העונות לעתם בקירות והבגדים, וכאשר יחזק הענין יראה בגופים על מדרגות מן החזק והחלשה והכהנים מעמדים לחכמה הזאת הדקה, להכיר מה ממנה אלקי, ומצפים בו שבועים כאשר צפו במרים, ומה ממנו מוגי, מתישב ובלתי מתישב, והיא **חכמה מפלאה** הזהיר עליה הבורא יתברך במה שאמר: "**השמר נגגע הצרעת** לשמר מאד ולעשות ככל אשר יורו אתכם הכהנים הלוים".

[ט] אמר הכוזרי: היש אצלך בזה דברים מספיקים ומקרבים?

[ס] אמר החבר: כבר אמרתי לך שאין ערך בין שכלנו ובין הענין האלקי, וראוי שלא נטרח לבקש עלת אלה הגדולות והדומה לזה.

אבל אני אומר אחר בקשת המחילה, מבילתי שאגור שהוא כן, **שאפשר שתהיה הצרעת והזיכות תלויות בטמאת המת, כי המות הוא ההפסד הגדול, והאבר המצרע כמת והזרע הנפסד כן**, מפני שהיה בעל רוח טבעי מוכן להיות טפה שיהיה ממנה אנוש, והפסדו כנגד **כח החיות והרוח**, ואיננו משיג בהפסד הזה לרב דקותו אלא בעלי הרוחות הדקות והנפשות החשובות, המשתדלות להדבק באלקות והנבואה או בחלומות האמתיות והמראות הברורות. ועוד יש עם שימצאו כבד בעצמם בעוד שלא רחצו מקרים, וכבר נסה שמפסידים במגעם הדברים הדקים, כפנינים והיינות, ורבנו משתנה מקרבת המתים והקברות, ומתבלבלת נפשנו זמן מה בבית אשר היה בו מת, ומי שהוא עב הטבע אינו משתנה לזה. כאשר אנחנו רואים דמיון זה בשכליות, מי שהוא מבקש לזכות מחשבתו בחכמות המופתיות, או זכות נפשו לתחנה ולתפלה ימצא הזק מיישיבת הנשים, וחברת הליצינים והתעסק בשירי האהבה והשחוק.

מסביר הרב אלחנן סמט:

על הצרעת (שממנה יצאנו לדון על כל הטומאות שבתורה) אומר ריה"ל כי "**האבר המצורע דומה למת**". [...]

מדוע אין שום מחלה אחרת, גם כזו שמקרבת את האדם אל מותו, מטמאה?

היותה של הצרעת כעין **מוות חלקי** נלמד מדברי אהרן על מרים המצורעת:

(במדבר יב,יב) אל נא תהי כמת אשר בצאתו מרחם אמו ויאכל חצי בשרו.

מפסוק זה נראה כי לא סכנת המוות שבצרעת (שספק אם הייתה כזאת) היא שגורמת לדימוי המצורע למת, אלא דווקא **מראהו החיצוני**, שהיה **כמי שנאכל בשרו**.

המצורע היה נראה בעיני עצמו ובעיני הסובבים אותו **כמת למחצה מהלך**.

שתיים מן הטומאות שבתורה נראות כמפריכות את דברי ריה"ל, טומאת היולדת וטומאת "אשה אשר ישכב איש אתה שכבת זרע, ורחצו במים וטמאו עד הערב" (טו,יח), הרי בשני המצבים הללו נוצרים **חיים חדשים**, ואם כן הם מצבים הפוכים מאלה שאמורים לגרום לטומאה! (לא בכדי דיבר ריה"ל על "הזרע הנפסד" כסיבה לטומאה; ואילו אנו שואלים על הזרע המביא חיים חדשים.)

גם משאלתנו ברור כי הטומאות שבהן אנו דנים מצויות על הציר של חיים ומוות. רק מה שקשור באלו מטמא: הגוף המת והמת למחצה ונוולי החיים, דם האישה וזרע האיש, של החי.

נראה כי התשובה לשאלתנו הכפולה היא כי אף שבמעשה ההולדה והלידה נוצרים חיים חדשים, הרי שיוצרי החיים הללו, האב המוליד והאם היולדת, **מתרוקנים בשעת המעשה מפיסת חיים שיש בהם לטובת יצירת אותם החיים החדשים**. התרוקנות זו מכוחות חיים יש בה מן **המוות החלקי**, הנושק בחיים וחדשים ואחרים. דבר זה בולט בייחוד במה שנוגע לילודת: במשך תשעה חודשים נטרקמו בקרבה חיים, והנה בשעת הלידה היא מתרוקנת מהם. התינוק יצא לחיים חדשים, אך אמו איבדה את החיים שהיו חלק ממנה, על כן היא טמאה, ואילו התינוק שנולד לחיים חדשים, טהור.